

IEVA VEIDE

**Piens
un
asinis**

IEVA VEIDE

Piens un asinis

Sievas un mātes dienasgrāmata

821.174-3

Ve 170

Vitas Lēnertes vāka dizains

Vāka dizainam izmantots fotomateriāls no freepik.com

Autores foto – *Uldis Muzikants*

Ieva Veide

PIENS UN ASINIS

Sievas un mātes dienasgrāmata

Apgāda vadītāja *Vija Kilbloka*

Projekta vadītāja *Bārbala Simsons*

Redaktore *Daina Grūbe*

Korektore *Andžela Berķe, Ilona Burka*

Mākslinieciskā redaktore *Vita Lēnerte*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,

Rīgā, LV-1010. Red. nr. L-4448.

Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana

vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums.

Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Ieva Veide, 2025

© Literārā apdare, izdevums, mākslinieciskais noformējums,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2025

ISBN 978-9934-32-553-3

IEVADS

Ja tu mani pazīsti, nu, tad ir drusciņ traki. Jo drīz vien tu izlasīsi daudz ko tādu, ko galīgi nezināji par manu dzīvi. Gan stāstāmu, gan nestāstāmu. Skaistu un neglītu. Es tev gribu izstāstīt visas savas dienas un naktis. Visu savu prieku un vientulību, spēku un nespēku, drosmi un bailes. Savu cerēšanu un vilšanos. Savu ticību un ilgošanos. Savu pazaudēšanos un atkaltrašanos.

Bet zini – lai ko es tev te izstāstītu, dzīvo droši tālāk ar savu vieglo (vai smago) sirdi (kāda nu tev bija pirms lasīšanas). Tev, mani satiekot, nav jāsāk runāt par to, ko šeit izlasīji. Tev pat nav jānosarkst, jo arī es nesarkstu. Papīrs ir vienmēr bijis mans uzticamais draugs, vispacietīgākais uzklaušītājs. Savu neperfekta cilvēka neperfekto dzīvi esmu bez bažām un noslēpumiem mierīgi atklājusi papīram. Un tagad papīrs to atklās tev. Ar manu atļauju. Šo dienasgrāmatai līdzīgo vēstījumu nesargā slēdzenīte.

Bet, ja tu mani nepazīsti, mums vispār nav par ko uztraukties.

Es tikai gribu tev vēl pastāstīt, kāpēc vispār šo rakstu. Vispirms laikam rakstu tādēļ, ka rakstu. Reizēm es gluži vai nevaru izturēt dienas spriedzi, ja neizrakstu to uz papīra. Otrais iemesls ir tas, ka man vienmēr pietrūkst laika atbildēt uz jautājumu *Kā iet?*. Tas man allaž ir šķitis visdaudzšķautņainākais un sarežģītākais jautājums, kādu vispār var uzdot, bet tam vienmēr tiek veltīts par maz laika. Tad nu es beidzot pastāstīšu, neviena nepārtraukta. Trešais iemesls pieskaņas arī tev. Man gribas, lai tu redzi, lai ieraugi, lai uzzini par visu to krāsu un skaņu paleti, kurai sievietei iet cauri kā sieva un māte. Man literatūrā ir pietrūcis šī šķērsgriezuma skata, kurā viss nav vienkāršots, kurā asumi nav nolīdzināti, kurā nav uzlikti filtri, lai izskatītos

kā influenceru bildītēs. Es negribu tevi ar to sāpināt. Gribu, ka mēs izejam šo ceļojumu kopā.

Varbūt tu esi vēl pašā sākumā, sapņo par ģimeni un bērniem, varbūt esi vidū un tajā vidū esi tikpat pazaudējies kā reizēm es... Tad droši dod man roku un iesim kopā, jo man ir gājis tāpat. Es arī nezināju, nevarēju, nesapratu, netiku galā un reizē arī tiku galā. Es kritu un tomēr cēlos. Es biju sieviete, sieva un māte, māsa un meita... Lomas un pati dzīve man virpuļoja apkārt kā karuselis, un reizēm šķita, ka es netieku līdzī, reizēm šķita, ka dzīve griežas par ātru un mūzika skan par skaļu. Bet citreiz – it kā karuselis būtu gluži apstājies, it kā viss būtu sastindzis puskrēslā, it kā es būtu aizmirsusies aizslēgtā rotaļu laukumā.

Vienkārša cilvēka vienkāršā un īstā dzīve ir tā vērtā, lai par to rakstītu grāmatu. Vispār arī tavējā. Es tiešām tam ticu, tāpēc arī rakstu. Rakstu nedaudz par saviem iesākumiem, bet vairāk par desmit gadiem laulības dzīves ikdienā. Man galīgi neizdevās kaut ko piesegt ar mežģiņu sedziņām, kā tas parasti izdodas ar pleķainiem un nobružātiem galdiem. Sākumā vēl mēģināju izcelt tikai glīto attiecībās ar vīru vai mammu, līdz sapratu, ka tā vienkārši nav godīgi. Man jāizvēlas – visu vai neko, un es izvēlējos visu. Izvēlējos būt nevis vienkārši godīga, bet kaila. Piedod, ja tev ar to ir grūti tikt galā.

Viss, ko tu šeit lasīsi, ir noticis. Nekas nav izdomāts.

I DAĞA

DIVISTABU DZĪVOKLIS JŪRMALĀ

Toreiz Jūrmala nepavisam vēl nebija tāda bagātnieku citadele. Tu varēji dzīvot daiļiem kokgriezumiem rotātā divstāvu koka mājā ar tornīti piecu minūšu gājienā no jūras un katrās vakariņās cept savus kartupeļus ar ķiplokiem, jo sardelei ne vienmēr pietika naudas. Tā tu tur varēji dzīvot un galīgi nebūt bagāts. Mēs vismaz nebijām. Un mūsu mājai pat nebija nekāda ekskluzīva tornīša. Mums bija mazs divistabu dzīvoklītis bez ērtībām parastas koka mājas otrajā stāvā Jaundubultos, Strēlnieku prospektā 48. Pa saviem logiem redzējām svaigi tapušo daudzstāvu ēku kompleksu, kas aizņēma teju vai visu kvartālu. Jā, tur bija plaši modernu projektu dzīvokļi, kuros gan dzīvoja bagātie. Bet tajā pusē, kuru mēs neredzējām pa saviem logiem, bija slēgtie tenisa korti un tiem blakus – pamests bērnodārzs, kas bija varen aizraujošs ne tikai ar savām nez cik reižu biezi pārkrāsotajām metāla šūpolēm un rāpelējamiem rīkiem, bet arī ar pamestajām ēkām, kurās varēja viegli iekļūt.

Pamestās ēkas vairāk bija manas māsas Līgas apsēstība. Viņa ir sešus gadus par mani vecāka, un es viņai vazājos visur līdzī jau no brīža, kad iemācījos staigāt. Patiesībā atceros, ka trijos gados mani nepavisam tik ļoti nesajūsmināja izzinošas tūres pa žurku piekakātām tukšām, ar dēļiem aizsistām ēkām, kur uz katra soļa pakausī dvesa pamestības un aizliegtības elpa. Ja nu vienīgi gadījās atrast kādu lielisku metāla atsperu gultu, uz kuras kārtīgi izlūkāties. Bet arī tad man bija nedaudz bail, ka varētu iesprūst kāja. Es labāk būtu staigājusi pa meža taciņām un lasījusi meža zemenes. Idille man patika jau no agras bērnības. Mamma noklāja segu piemājas zālienā un nolika mani uz tās, lai dzīvojos. Es plūcu sīkas, zilas puķītes un glaudīju mūsu mazo, bailīgo sunīti.

Jaundubultos jau nekāda prātīga veikala nebija. Viens tāds patukšs un padārgs, bet otru, to koši sarkano, atvēra krietni vēlāk. Bet 1987. gadā es stūmu pati savus sarkanos sēdratus (kurus ļoti labi atceros), kopā ar mammu un māsu dodoties uz Dubultu tirdziņu un veikaliem. Mammai rokās bija metāla kanniņa, lai no tirdziņa pārnestu svaigu lauku pienu.

Atceros, ka tad, kad cilvēki man uzsmaidīja ar to smaidu, ar kādu jau nu ierasts mīļi uzlūkot mazulišus, es apzināti pasmaidīju pretī, lai viņus neapbēdinātu. *Viņi taču domā, ka es esmu mazulis, es nospriedu. Pasmaidīšu, lai jau viņus neapbēdinātu.*

Bet no četrus gadu vecuma atceros pastaigu, kuras laikā nejauši uzminu skudriņai. Ieraudzīju, ka skudra ir mirusi. *Bet ja nu tā bija skudru māmiņa, kuru mājās gaida skudru bērniņi un tā arī nekad nesagaidīs?* Šī doma bija nepanesama un neizturama. Es sāku neremdināmi raudāt. Māsai nācās mani aizvest mājās, bet arī tur es vēl labu laiku nespēju vien rīmties.

Un vēl šo to es atceros no tiem laikiem.

Mammas mamma, kuru mēs visi saucām par Pipu, dzīvoja Rīgā, Matīsa ielā. Taču tad, kad man bija trīs gadi, viņa nomira. Bērēs bija garš galds, pārklāts ar baltu galdautu, un es māžojos, ložņājot pa apakšu un aizskarot viesu neaizskaramās kājas. Pēc šīm bērēm mēs biežāk dzīvojāmies pa to Matīsa ielas dzīvokli. Man tur patika, jo mūra mājas pamatīgums, gludās grīdas, senlaicīgās mēbeles un greznās servīzes aiz stikla radija aristokrātisku noskaņu, kādas noteikti nebija mūsu pieticīgajā Jūrmalas mitekli. Tā nu mēs tagad bijām pa pusei rīdzinieki.

Nevarētu teikt, ka es īpaši padziļināti izpratu atmodas laika politisko situāciju, taču atceros to svarīguma izjūtu, kāda mani pārņēma, kad stāvēju krastmalā, katru no savām mazajām roķelēm sniegdama augšup, lai sadotos rokās ar mammu un tēti. Es domāju, ka mēs cīnāmies par kaut ko labu. Par brīvu Latviju? Kaut ko tādu es dzirdēju no pieaugušajiem. Arī to, ka šo sauc par Baltijas ceļu. Un vēl es nojautu zināmas bailes un bažas. Vai mēs stāvam sardzē? Vai kāds mums grib

uzbrukt? Bet visi kopā mēs Latviju noteikti nosargāsim, tur taču bija tik daudz cilvēku.

Mana bērnība ritēja ģimenē. Bērnudārzā neesmu gājusi nevienu dienu. Māsa arī negāja. Mamma visu laiku bija mājās, bet paps strādāja. Burtiņus un rēķināšanu man palīdzēja apgūt māsa, kad mēs spēlējāmies skolās. Lasīt iemācījos agri – tajos pašos četros gados – un no tā laika arī esmu turpinājusi lasīt ar visai nerimstošu interesi.

Kad man bija pieci gadi, mēs pa vasaru aizbraucām uz laukiem – īrējām istabiņu vienā patiesi idilliskā Milzkalnes lauku mājā. Kā jau vienmēr, mācai vajadzēja kādus asa sižeta piedzīvojumus. Atceros, kā sekoju viņai cauri veselam nātru laukam, kur nātres sniedzās man pāri galvai. Lai sanāktu idille, gan nepietiek ar nātrēm – ap mājiņu viss bija skaisti iekopts, zem logiem ziedēja kliņģerītes. Pie ķēdes dzīvoja suns, un tā nebūtu es, ja nemēģinātu viņam ik dienu tuvoties, lai izveidotu draudzību.

Jāatzīst, ka man tomēr acīmredzot pietrūka zināšanu suņu psiholoģijā, jo vienu reizi es lūkoju suni pabarot šādā veidā. Viņam bļodā bija atnests ēdiens – buljonā saplucināti maizes gabali. Buljonu šis nostrēba ātri, bet tie maizes gabali vēl palika. Tad nu uzbakstīju tos uz koka zara un mēģināju sunītim iestūķēt mutē. Suns ar to nebija mierā, turklāt tas nebija nekāds mazais sunītis, bet tāds, kas droši vien svēra vairāk par mani. Suns sadusmojies metās man virsū, es knapi paspēju paspert soli bēgšanai, kad lielais dzīvnieks mani notrieca zemē. Es nokritu, bet suns man nekoda. Taču man sanāca kaut kā ļoti smagi un nelāgi novelties uz akmeņiem izbruģēta celiņa. Tā segums izrādījās gana ciets, lai es nokļūtu Tukuma slimnīcā ar lauztu kāju. Par laimi, lūzums nebija smags, tikai viegli iepļīsis lielakauls. Man uzlika kārtīgu ģipsi, un kādu laiku bija jāpaliek slimnīcā. Medmāsiņa diez ko neizcēlās ar iejūtību, jo, izdzirdējusi mani raudam aiz vientulības un sāpēm, teica: “Beidz raudāt, citādi nelaidīsim mammu pie tevis.”

Kad ar visu ģipsi uz manas kājas atgriezāmies Jaundubultos, māsa mani vizināja ar skrejriteni. Viss jau būtu tīri nekas, bet vienā reizē, kad mēs abas tā gonkojām maksimālā ātrumā, bēgot no kaimiņu puikām,

kuri mums dzinās pakaļ ar lielu akmeni rokās, gadījās uzbraukt uz kāda grubuļa un māsa slaidi pārlidoja pāri stūrei, piezemējoties tieši uz pieres. Tagad mūsu mammai bija viens bērns ar ģipsi un otrs, lielāks bērns ar pamatīgu caurumu pierē un smadzeņu satricinājumu. Labais šajā notikumā ir tas, ka ar to akmeni puikas mums tā arī neiemeta.

Mēs ar māsu allaž diezgan labi sapratāmies. Vienā ziņā Līga man bija visa pasaule – viņa taču mani visur ņēma līdzi. Bet kāpēc gan mums nebija draugu? Šķita, ka visapkārt ir tikai briesmas – vieni vienīgi ienaidnieki ar akmeņiem rokās, līdz beidzot es paaugos un sāku veidot pati savas draudzības. Māsa, atnākusi no skolas, stāstīja, ka visi viņu apceļ. Un mamma taču arī par apkārtējo pasauli runāja kā par kaut ko samaitātu, draudīgu un nepareizu. Māsai periodiski tika nokārtota mājas apmācība, lai viņai tajā briesmu pilnajā pasaulē nebūtu jādodas.

Bet bija šis tas, kas mani māsā kaitināja, – tas, ka viņa, manuprāt, pārāk ņēma daudz ko pie sirds. Jau maza pakaitināšanās viņai šķita nez kāda apcelšana. Vēl arī tas, ka viņa drausmīgi negribēja darīt nekādus darbus, bet, ja nu tomēr darīja, tad gan ļoti centīgi un kārtīgi. Kā arī tas, ka viņa pa māju staigāja zeķbiksēs, kurām vienmēr bija pārāk nošķucis dibens. Bet nebija jau diži nekā cita, ko vilkt. Nu, varēja vienīgi tās zeķbiksēs biežāk saraustīt uz augšu.

1991. gada janvārī man vēl nebija seši gadi. Es joprojām nebiju eksperte politikā. Bet papam bija jādodas sargāt Latviju. To es sapratu. Nē, tas neesot karš, bet bīstami gan. Izskanēja vārds *barikādes*.

Mēs pat īsti nebijām luterāņi, kas it kā latviešiem būtu jau tāda kā ražotāja iestatīta konfesija pēc noklusējuma, kur nu vēl katoļi. Bet mēs ar mammu iegājām katoļu baznīcā, kur mamma nopirka Dievmātes medaljonu. Viņa mums izstāstīja, kā no lodes trāpījuma kādu vīru pasargājis tieši Dievmātes medaljons. Viņa to uzkāra papam kaklā, un viņš dīvainā kārtā pat nepretojās.

Vispār jau mamma bija centusies papu drusku tā kā atrunāt – sak, vai tev tiešām jāiet? Mums tomēr mazi bērni...